

PREVAJALSKA DEJAVNOST V SLOVENSKI DIASPORI V ZDA MED OBEMA VOJNAMA

Nike K. Pokorn
Univerza v Ljubljani

1 Uvod

1.1 Slovenski izseljenci v ZDA

Zdi se, da so bili prvi Slovenci, ki so se naselili v Severni Ameriki, slovenski protestanti, ki so pobegnili pred protireformacijo preko Prusije v Severno Ameriko, kjer naj bi, po navedbah Louisa Adamica, na začetku 18. stoletja ustanovili naselbino v Georgii, na kraju, kjer se reka Ebenezer izliva v reko Savannah. Ta naselbina je bila sicer po stopetdesetih letih v času ameriške državljanske vojne uničena (Adamic 1944, 236; Stanonik 1999, 35–37) in se ni ohranila, vendar pa to dejstvo ne zaznamuje konca preseljevanja Slovencev na območje, ki sedaj pripada ZDA. V tem najzgodnejšem obdobju priseljevanja Evropejcev najdemo namreč Slovence tudi v drugih delih Severne Amerike, in sicer tako med vojaki generala Washingtona med ameriško revolucijo (Stanonik 1999, 39–40) kot med misijonarji – najznamenitejši je bil Friderik Baraga (1797–1868), ki je pokristjanjeval staroselce ob Michiganskem in Gornjem jezeru v prvi polovici 19. stoletja.

Prvim priseljencem navkljub do konca 19. stoletja priseljevanje Slovencev v Severno Ameriko ni bilo intenzivno, večje število priseljencev v ZDA zabeležimo šele v obdobju od konca 19. stoletja (1870) do leta 1924, ko so ZDA s kvotnimi sistemi začele omejevati priseljevanje z vzhodne in jugovzhodne Evrope. Čeprav tudi nekatera poznejša zgodovinska obdobja beležijo prihod večjega števila Slovencev (na primer po drugi svetovni vojni), to medvojno obdobje vseeno zaznamuje čas najštevilčnejšega prihoda slovenskih izseljencev v ZDA. To nam kažejo tako osebna pričevanja (Oton Župančič (1932, 518) na primer poroča, da se je kar pet njegovih tet preselilo v Ameriko) kot številke: leta 1910 so v ZDA pri ljudskem štetju zabeležili 123.631 Slovencev, ki

so bili rojeni v Evropi, in 59.800 pripadnikov druge generacije priseljencev, ki so bili sicer rojeni v ZDA, vendar so označili, da je njihov materni jezik slovenski (skupaj torej 183.431 Slovencev). Leta 1920 je ponovno ljudsko štetje že zabeležilo 208.552 slovensko govorečih prebivalcev ZDA (102.744 prve in 105.808 druge generacije; Stanonik 1996, 116–117; Klemenčič 2013, 615), kar je takrat predstavljalo skoraj petino Slovencev, ki so živeli na slovenskem etničnem področju. Naseljevali so se sicer skoraj po vseh ameriških zveznih državah, vendar so bila središča slovenskih naselbin v medvojnem obdobju industrijska središča na ameriškem severozahodu in srednjem zahodu, kot sta Chicago in Cleveland (Klemenčič 1987, 67).

Leta 1924 so ZDA omejile priseljevanje iz vzhodne in jugovzhodne Evrope, kar je zmanjšalo pritok slovenskih priseljencev. Ker slovenska diaspora ni več neprekinjeno dobivala novih, izključno slovensko govorečih članov, je posledično to vodilo do pogostejše rabe angleščine in izgube slovenščine v skupnosti. Raziskovalci iz tega obdobja poročajo, da je že druga generacija slovenskih priseljencev redko uporabljala slovenščino v medsebojni komunikaciji, medtem ko je bilo znanje slovenščine pri tretji generaciji že zelo redko (Thernstrom 1980, 939).

1.2 Periodični tisk slovenske diaspore v ZDA

Ker so v tem obdobju slovenski priseljenci pogosto tvorili strnjene zaselke, so se začeli združevati v slovenske župnije in podporne enote, tj. posebna društva oz. zavarovalniške družbe, ki so poskrbele za člane skupnosti v stiski. Nekatera izmed teh društev so ustanovila tudi svoje založbe in časopise, časopise pa so izdajali tudi zavzeti posamezniki. Prva periodična publikacija, namenjena slovenski diaspori v ZDA, je bil tednik *Amerikanski Slovenec*, ki je začel izhajati leta 1891 v Chicagu. Temu prvemu časniku so v obdobju med vojnami sledili še številni drugi. Na primer, leta 1927 Jerič v chicaškem *Koledarju Ave Maria* našteje kar 18 periodičnih publikacij različnih političnih in svetovnonazorskih opredelitev v slovenskem jeziku, ki izhajajo v ZDA. Med naštetimi naslovi najdemo dnevnike, tednike in mesečnike, ki so katoliško usmerjeni (npr. *Ameriška domovina*, *Amerikanski Slovenec*, *Glasilo K.S.K. Jednote*, *Nova Doba*, *Ave Maria*), zagovarjajo republikanske ali liberalne vrednote (npr. *Glas naroda* in *Glas Svobode*), se deklarirajo za napredne in progresivne (npr. *Prosveta*, *Proletarec*, *Vestnik*, *Mladinski list*), politično neopredeljene (npr. *Čas*, *Enakopravnost*, *Naš Dom*) in celo komunistične (npr. *Delavska Slovenija*). Periodične publikacije ameriških Slovencev pa niso sledile le posameznim ideoloških pozicijam in političnim opcijam, temveč so tudi nagovarjale posebne regionalne podskupine slovenskih priseljencev: na primer, leta 1927 izhajajo tudi trije časopisi v prekmurščini, ki uporabljajo madžarski oz. prekmurski črkopis, in sicer *Szlobodna Rejcs – Free Word*, *Vogrszki Szlovenecz – The voice of Slovenians from Hungary*, *Zvezzda Vogrszki Szloveneczov – Star of Slovenians from Hungary*.

Tako naglo, kot so se ti časopisi pojavili, so potem tudi izginili: če so še leta 1942 v okviru projekta chicaške knjižnice *Omnibus Project* (Chicago Public Library Omnibus Project 1942) raziskovalci našeli 25 ameriških časopisov, ki so izhajali v slovenščini, je po drugi svetovni vojni njihovo število strmo upadlo, tako da danes najdemo le še eno periodično publikacijo iz te dobe, *Prosveto*.

Slovenske periodične publikacije v ZDA so za slovenske izseljence pogosto predstavljale edini vir informacij v slovenskem jeziku: v njih so, na primer, prebirali poročila o političnem dogajanju v ZDA in v Evropi (posebno pozornost so posvečali dogajanju na slovenskem etničnem ozemlju), našli pa so tudi opise dejavnosti v različnih slovenskih izseljenskih skupnostih na različnih koncih ZDA. Na ta način je ta periodični tisk povezoval slovenske izseljenske skupnosti med seboj in odločilno prispeval k izoblikovanju specifične družbene identitete oziroma, kot to poimenuje Benedikt Anderson (2006), »zamišljene skupnosti« slovenskih Američanov. In nenazadnje, nekateri izmed časopisov slovenske diaspore so bralstvu na svojih straneh ponujali tudi literarno čtivo, in sicer tako izvirna slovenska besedila kot tudi prevode.

1.3 Prevodi v časopisih slovenske diaspore v ZDA

Literarne prevode najdemo v več periodičnih publikacijah slovenske diaspore v ZDA, na primer v katoliški *Novi Dobi* in progresivnem *Mladinskem listu*, še posebej pomembno vlogo pa je na tem področju igral dnevnik *Prosveta*, ki ga je Slovenska narodna podpora jednota ustanovila leta 1916 v Chicagu. Časopis, ki se je deklariral za naprednega in je želel doseči predvsem delavsko bralstvo, je najprej izhajal šestkrat tedensko kot slovenski dnevnik v nakladi od 12.000 do 40.000 izvodov. V skladu z upadanjem števila novih priseljencev in s spreminjanjem jezikovnega profila diaspore pa sta se spreminjala tudi naklada in jezik časopisa. *Prosveta* je tako začela izhajati manj pogosto, v drugi polovici dvajsetih let so bile vpeljane angleške strani, v sedemdesetih je opustila objavljanje prevodov, danes pa izhaja kot spletni mesečnik v celoti v angleškem jeziku (Pogacar 2017, 343–44).

V obdobju med vojnama so lahko bralci v *Prosveti* v nadaljevanjih brali izvirna slovenska literarna besedila Josipa Jurčiča, Frana Saleškega Finžgarja, Ivana Tavčarja, Ivana Cankarja, Rada Murnika, Toneta Seliškarja in Bratka Krefta, če naštejemo le nekatere. Poleg izvirne literature so uredniki *Prosvete* na svojih straneh objavljali tudi literarne prevode v slovenščini. Med letoma 1918 in 1939 tako lahko v časopisu najdemo v nadaljevanjih objavljene slovenske prevode klasičnih besedil zahodnega slovstva, na primer *Z ognjem in mečem* Henryka Sienkiewicza, *Bese, Brate Karamazove* in *Zločin in kazen* Fjodorja Mihajloviča Dostojevskega, *Viteza Rdeče hiše* Aleksandra Dumasa starejšega, *Sto procentov* Uptona Sinclairja, *Otok zakladov* Roberta Louisa Stevensona, *Malega klateža Toma Sawyerja* Marka Twaina, *Rodbinsko srečo* Leva Nikolajeviča Tolstoja,

Morskega vruga in *Železno peto* Jacka Londona, *Izgubljeni svet* Arthurja Conana Doylea, *Mati* Maksima Gorkega, *Glad* Knuta Hamsuna in Voltairjevega *Kandida*. V obdobju od leta 1916 do leta 1939 je *Prosveta* objavila 39 slovenskih prevodov daljših proznih besedil v nadaljevanjih: nekateri so izhajali več let (na primer *Besi* Fjodorja Mihajloviča Dostojevskega so se raztezali čez 230 številko), drugi so bili krajši (npr. nekatere izmed novel Hannsa Heinza Ewersa so zavzele le 10 številko).

Poleg romanov v nadaljevanjih so uredniki v vsako številko umestili tudi prevode krajših besedil različnih avtorjev, kot so Maksim Gorki, Oscar Wilde, Arkadij Averčenko, Guy de Maupassant, Anatole France, Anton Pavlovič Čehov, Mihail Zoščenko, Jaroslav Hašek, Alphonse Daudet, Karel Čapek, Theodore Dreiser in Edgar Allan Poe, in sicer v povprečju dva prevoda na vsako številko (Pogačar in Pokorn 2021).

V drugi polovici dvajsetih let, ko se je diaspora začela razdeljevati na slovensko in angleško govoreči del, so v periodiko slovenske diaspore uredniki začeli vključevati angleške strani. Na primer leta 1933 kar pet periodičnih publikacij slovenske diaspore poleg slovenskih objavlja tudi strani v angleškem jeziku, in sicer *Ameriška domovina*, *Glasiło KsKj*, *Nova doba*, *Prosveta* in *The Journal and Observer* ter *English paper for American Yugoslavs*, vendar pa le dva časopisa, progresivna *Prosveta* in katoliška *Nova doba*, objavljata na teh straneh angleške prevode slovenskih literarnih besedil. V progresivni *Prosveti* so tako v obdobju od 1926 do 1939 objavili angleške prevode dveh povesti v nadaljevanjih in desetih črtic. Avtor obeh povesti in štirih črtic je bil Ivan Cankar, ostala krajša prozna dela pa so izvorno napisali Alojz Kraigher, Zofka Kveder, Ivan Zorec, Milan Pugelj in Anton Novačan. V katoliški *Novi Dobi* pa je med letoma 1927 in 1939 izšlo 14 prevodov, in sicer prevodi dveh romanov Josipa Jurčiča (*Jurij Kozjak* (1928) in *Deseti brat* (1932)) in enajstih Cankarjevih črtic ter en prevod poljske bajke (Pokorn 2021).

1.4 Prevajalci iz diaspore

Prevodi iz slovenščine, ki so izhajali na straneh periodičnega tiska diaspore v ZDA, so bili večinoma ponatisi prevodov, ki so že izšli na slovenskem etničnem območju. Na primer, na straneh *Prosvete* so prevode ponatisnili od enega do deset let po tem, ko so prvič izšli v slovenščini (gl. Pogačar in Pokorn 2021). Le osem od njih je bilo narejenih za bralce *Prosvete*, in sicer prevodi del Lidije Sejfuline, Hannsa Heinza Ewersa, Ernesta Wernerja, Leonharda Franka, Edwina Eircha Dwingerja in Uptona Sinclairja – to pomeni, da so uredniki progresivne *Prosvete* naročali predvsem prevode del avtorjev, ki so obravnavali politične in družbeno kritične teme.

O nekaterih prevajalcih, ki so za *Prosveto* prevajali v slovenščino, vemo zelo malo: na primer o prevajalcu, ki se je podpisal z Buri in je prevedel delo Uptona Sinclairja (1932), ni znano nič; o Antonu Šabcu, ki je prevedel deli H. H. Ewersa (1928) in E. Wermerja

(1928), pa vemo le to, da je delal skupaj z Martinom Kondo kot urednik chicaškega tednika za »svobodomiselnih Slovencev v Ameriki« *Glas Svobode*, pozneje pa kot urednik delavskega časopisa *Enakopravnost – Slovenian Equality Daily*, ki je izhajal v Clevelandu (Tim Pogacar in Jay Sedmak, osebna korespondenca). Drugi prevajalci pa se uvrščajo med vodilne avtorje slovenske socialno obarvane in angažirane umetnosti medvojnega obdobja: romana *Virineja* Lidije Sejfuline (1931) in *Oče Leonharda Franka* (1929) je prevedel Mile Klopčič (1905–1984), medtem ko je delo *Armada za žičnimi plotovi* Ericha Dwingerja (1931) prevedel Tone Seliškar.

Še posebej so zanimivi prevajalci, ki so prevajali slovensko literaturo v angleški jezik in jo objavljali v časopisu *Nova Doba* in *Prosveta*, saj so vsi pripadali slovenski izseljenski skupnosti v ZDA. V *Novi Dobi* tako najdemo Jurčičevega *Jurija Kozjaka*, ki ga je prevedel John Movern, o katerem ne vemo veliko, in *Desetega brata*, ki ga je ustvaril Joseph L. Mihelic, član slovenske katoliške skupnosti St Aloysius Lodge v Lorainu v Ohiju in študent kemije na univerzi Dubuque v Iowi. Vsa ostala dela je prevedel Anthony J. Klančar (1908–1977), predstavnik druge generacije slovenskih izseljencev, ki je deloval kot časnikar v ZDA.

Prevajalec vseh angleških prevodov v *Prosveti* je bil Lojze Adamič oziroma Louis Adamic, kot se je sam preimenoval in podpisoval. Adamic se je rodil leta 1898 v Blatu pri Grosupljem in se je kot petnajstletni deček izselil v ZDA. Kmalu je postal ameriški državljan in prostovoljec v ameriški vojski. Že kot vojak je objavljajal prevode iz slovenske in hrvaške književnosti, obenem pa v angleščini pisal zgodbe iz vojaškega in priseljenškega življenja. Po odpustu iz vojske leta 1923 je najprej opravljajal različna fizična dela v kamnolomu in pristanišču, potem pa se je v celoti posvetil pisateljstvu in ustvarjal dela, ki jih uvrščamo v literarno novinarstvo ali dokumentarno družbenokritično književnost. Med drugo svetovno vojno je v ZDA zagovarjal upravičenost partizanskega boja in je bil za to svoje zavzemanje v Jugoslaviji odlikovan ter postal celo dopisni član Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti. Po obisku povojne Jugoslavije je sicer še vedno ostal podpornik nove države, vendar pa se je vseeno kritično izrazil do določenih praks nove socialistične jugoslovanske oblasti. Leta 1951 je na svojem domu v Milfordu v New Jerseyju umrl v sumljivih okoliščinah – našli so ga s puško v roki v goreči hiši – in še danes ni znano, če in kdo ga je umoril.

Za prve prevajalce slovenske literature v angleški jezik, še posebej za Louisa Adamica, je značilno, da so v času bivanja v ZDA tudi v vsakdanjem življenju prešli iz rabe slovenščine v rabo angleškega jezika. Oton Župančič je tako leta 1932 v *Ljubljanskem zvonu* Adamica opisal kot nekoga, ki se je sicer čutil obenem kot Slovenca in kot Američana, a se je kljub temu jezikovno popolnoma »poamerikanil« in je slovenščino »izgubil nekako ponevedoma, naivno; brez pomislekov, dvomov ali boja; brez očitkov in kesanja« (Župančič 1932, 515).

2 Razvoj raziskovanja prevajanja v slovenski diaspori v ZDA

Prevodna dejavnost v slovenski diaspori v ZDA je predmet dokaj živahne raziskovalne dejavnosti. Najprej so raziskovalno pozornost pritegnili prevodi Louisa Adamica. Med prvimi, ki so obravnavali Adamicovo prevajanje slovenske literature, je bila Jerneja Petrič (1978, 1989), ki je izpuste, dodajanja in spreminjanja vsebine v Adamicovih prevodih razlagala z njegovim pomanjkljivim znanjem angleščine (1978, 417). Odločitev, da se je Adamic sploh lotil prevajanja slovenskih literarnih besedil v angleščino kljub svojemu pomanjkljivemu znanju jezika, Jerneja Petrič pojasnjuje s tem, da se je Adamic v tem obdobju dejansko vadil v angleškem izražanju (Petrič 1978, 435) in si je prek prevajanja poskušal obogatiti besedni zaklad in izdelati svoj slog pisanja (Petrič 1989, 51). Podobno stališče je zavzel tudi Henry A. Christian (1978, 223), ki je našel potrditev svoje domneve v pismu uredniku Arthurju Whiplu (Christian 1978, 226), v katerem Adamic zapiše: »Tukaj vam dajem zbirko kratkih zgodb in krajših novel, ki sem jih prevedel v letih 1921–1923, ko sem se še 'potepal' po Ameriki in se poskušal naučiti pisati po angleško tako, da sem pač pisal« (prav tam). Poznejše raziskave so ponudile drugačne interpretacije: Nike K. Pokorn je, v nasprotju z njuno tezo, v člankih, objavljenih v reviji *Slovene Studies* (Kocijančič 1993) in *Zborniku občine Grosuplje* (Kocijančič 1994), trdila, da kljub nekaterim očitnim jezikovnim grobostim analiza Adamicovih prevodov razkriva načrtne posege v besedilo, ki so posledica specifične prevajalske strategije in svetovnonazorske ter politične usmeritve Louisa Adamica in ne toliko pomanjkljivega znanja ciljnega jezika. Adamic je namreč sebe videl kot delavskega pisatelja, ki piše za delavski razred. V svojem članku »Kaj bere proletariat« (»What the Proletariat Reads«) iz leta 1934 je zapisal, da delavci zavračajo preizumetničen umetniški slog, ki zakriva sporočilo besedila. Posledično je v svojem prevodu *Hlapca Jerneja* načrtno izpuščal paralelizme, značilne za Cankarjevo prozo (npr. »Oblagodari hlapca, ki je pravice lačen in žejen, nasiti ga in napoji!« (Cankar 1972 [1907], 30)), obenem pa je besedilo tudi svetovnonazorsko spreminjal, ko je na primer v istem prevodu prevedel leksem »Bog« (»kjer so ljudje krivični, tam je Bog pravičen!«, Cankar 1972 [1907], 193) z »great Nature« [Velika narava] (»if man is unjust, great Nature still believes in justice and compensation,« Adamic 1926, 48). Zagovarjanje podobne teze, da so Adamicovi prevodni premiki v veliki meri posledica zavestne odločitve, najdemo tudi v monografiji iste avtorice *Challenging the Traditional Axioms: Translation into a non-mother tongue* (Pokorn 2005), ki se je sicer posvečala tematiki prevajanja v nematerni jezik, vendar pa obenem tudi podrobneje obravnavala prve prevode Cankarjevih del v angleščino, ki so jih večinoma naredili slovenski izseljenci v ZDA. V tej monografiji se tako nahajajo tudi analize angleških prevodov izseljencev Louisa Adamica, Anthonyja J. Klančarja, Vatroslava J. Grilla, Antona Družine in Jožeta Paternosta.

Problematika prevajanja v slovenski diaspori v ZDA je tudi predmet serije člankov, ki so plod sodelovanja slovenskih in ameriških raziskovalcev. V članku Briana J. Baera in Nike K. Pokorn (2018), objavljenem v kanadski reviji *TTR (Traduction, terminologie, rédaction)*, avtorja opisujeta različne metodološke pristope, ki so primerni za obravnavo vloge prevoda v periodičnih publikacijah izseljenskih skupnosti. Primeri so vzeti iz preliminarnih študij vlog prevodov v slovenski *Prosveti* in ruskem časopisu (*Novoe*) *Russkoe Slovo*, ki sta izhajala v medvojnem obdobju v ZDA. Raziskovalca zaključita, da so prevodi v teh publikacijah imeli dvojno, včasih nasprotujočo si vlogo, ker so poskušali po eni strani ohraniti navezavo na izvorni jezik in kulturo izseljenske skupnosti, po drugi strani pa obenem pripomoči k integraciji priseljencev v družbo ZDA.

V članku, objavljenem v zborniku, posvečenemu stoletnici smrti Ivana Cankarja, Nike K. Pokorn (2021) prek obravnave prvih angleških prevodov Ivana Cankarja, ki so bili objavljeni v *Prosveti* in *Novi Dobi*, obravnava vlogo literarnega prevoda v izseljenskem tisku v medvojnem obdobju v ZDA in postavi tezo, da so prevodi Cankarjevih del v angleščino predstavljali temelj samoidentifikacije slovenske izseljenske skupnosti v ZDA. Podobno tudi Nike K. Pokorn v članku, objavljenem v reviji *Target* (2023), na osnovi pregleda prevodov, objavljenih v *Prosveti* in *Novi Dobi*, ugotavlja, da je slovenska izseljenska skupnost z literarnim prevodom zasledovala več ciljev: po eni strani so bili prevodi namenjeni kratkočasju in zabavi, po drugi strani pa so služili tudi izobraževanju delavskega razreda. Avtorica postavi tezo, da so poleg teh dveh vlog imeli prevodi v angleščino še dodatno vlogo, in sicer so bili namenjeni vzpostavljanju stikov z novimi generacijami izseljenske skupnosti, ki so izgubljale znanje slovenščine, obenem pa tudi drugimi diasporami v ZDA in osrednjo ameriško kulturo, saj so predstavljali tisto podobo slovenske kulture in umetnosti, ki so jo izbrali v izseljenski skupnosti kot reprezentativno. Prek prevodov v angleščino je tako izseljenska skupnost zarisovala podobo svoje kulturne identitete.

V članku, objavljenem v *Slovene Studies*, Timothy Pogacar in Nike K. Pokorn (2021) podrobneje pregledata poročila o gledaliških uprizoritvah, literarna dela in literarne prevode, objavljene v *Prosveti* v obdobju med 1933 in 1937, in odgovarjata na vprašanje, v kolikšni meri se je literarni in umetniški okus delavskega razreda slovenske izseljenske skupnosti v ZDA skladal s specifičnim političnim in svetovnonazorskim poslanstvom uredništva *Prosvete*. Avtorja ugotavljata, da se je delavsko jedro izseljenske skupnosti, kljub nenehnim naporom urednikov, da bi navdušili svoje bralstvo nad klasičnimi avtorji, raje odločalo za lahkotnejše razvedrilo. In končno v članku, objavljenem v ruski reviji *Slovo*, se Nike K. Pokorn in Timothy Pogačar (2022) posvečata dvema vlogama literarnega prevoda v *Prosveti*: izobraževanju in kratkočasju. V članku pregledata prevode, ki so bili objavljeni v *Prosveti* med letoma 1916 in 1933, in ugotavljata, da sta kategorija, namenjena nadaljnji izobrazbi bralcev (na primer prevodi, objavljeni v razdelku »Biseri iz svetovne literature«, ki so ga uredniki *Prosvete* uvedli leta 1927 in v katerem so prek prevodov predstavili 31 avtorjev zahodnega kanona), in kategorija, namenjena kratkočasju

bralstva, v kateri prevladujejo socialistični, levo usmerjeni, antiklerikalni avtorji, prekrivni in obe odražata svetovni nazor in politično prepričanje urednikov *Prosvete* v tem obdobju.

3 Osrednje raziskovalne teme

Že iz zgornjega pregleda objav s področja je razvidno, da sta se izoblikovali dve osrednji temi raziskovanja te tematike. Ena skupina raziskav se osredotoča na prevodne strategije posameznih prevajalcev prek analize konkretnih prevodov, druga skupina pa se posveča vlogi in vplivu prevodov na izseljensko skupnost v ZDA. Še posebej zanimive so se izkazale raziskave angleških strani v časopisih slovenske diaspore v ZDA, kjer so se pojavljali prevodi slovenske literature v angleščino. Ne samo, da so slovenski izseljenci prek teh prevodov poskušali ohraniti stik z drugo in tretjo generacijo skupnosti, temveč so obenem prek njih na svoj način želeli tudi prispevati h kulturi ZDA. Zapisi najvidnejših predstavnikov slovenskih Američanov iz tega obdobja namreč razkrivajo, da je slovenska diaspora videla kulturo ZDA ne samo kot dominantno kulturo angleško govoreče skupnosti, temveč kot mozaik različnih kultur, tudi kultur priseljencev, torej kot kulturo ljudstva, ki je »sestavljeno iz več kot petdeset različnih ras in narodnosti« (Adamic 1938, 7). Na osnovi tega so bili slovenski izseljenci prepričani, da ZDA v enaki meri pripadajo izseljencem kot tistim, ki živijo v Ameriki že dlje časa, in da lahko slovanski in z njimi tudi slovenski imigranti prispevajo k ameriški bodoči veličini ne le na političnem, ampak tudi na duhovnem in kulturnem področju (Adamic 1934, 6). In zdi se, da so bili v očeh diaspore tak prispevek h kulturi ZDA tudi prevodi slovenske literature v angleščino.

4 Nove diskusije in področja raziskovanja

Kljub dokaj intenzivni raziskovalni dejavnosti, usmerjeni v prevodno dejavnost slovenske diaspore v ZDA, je vloga literarnega prevoda v slovenskih diasporah v drugih okoljih še popolnoma neraziskana: zanimivo bi bilo videti, kakšno vlogo je igral in igra literarni prevod v slovenski diaspori v Argentini in Avstraliji. Manjkajo nam tudi podatki o prevajalcih in promotorjih prevodov ter o urednikih, ki so izbirali prevode ali prevajalce, s katerimi so sodelovali. V prihodnosti nas čaka tudi analiza kvalitete prevodov in določitev prevajalskih strategij različnih prevajalcev iz izseljeniške skupnosti, ki so prevajali iz slovenščine v tuje jezike – do sedaj so bili namreč podrobneje pregledani le prevodi Cankarjevih del v angleščino. In nenazadnje, zanimivo bi bilo tudi ugotoviti, podobno kot Igor Maver (1996), v kolikšni meri so prevodi slovenske literature vplivali na razvoj ameriške sodobne poezije.

5 Zaključek

Glede na obstoječe raziskave lahko zaključimo, da nam raziskave vloge slovenskih prevodov literarnih besedil, ki jih najdemo na straneh izseljenskega tiska v ZDA, dajejo vpogled v specifično politično in svetovnonazorsko usmeritev posamezne publikacije kot tudi v okus in pričakovanja ciljne skupnosti slovenskih bralcev v diaspori. Obravnave literarnih prevodov, ki so jih ustvarili pripadniki izseljenskih skupnosti, še posebej prevodov slovenske literature v angleščino, tj. dominantni jezik nove skupnosti, pa nam ponujajo oris tega, na kakšen način je želela slovenska diaspora zarisati vzorčno podobo lastne kulturne identitete in se predstaviti novemu kulturnemu okolju.

6 Seznam sorodnih poglavij v monografiji

Prevajanje Cankarja / Prevedena slovenska književnost v Kanadi in Avstraliji / Prevajanje na (avstrijskem) Koroškem od leta 1918 naprej / Prevajanje v Italiji in zamejske založbe

7 Priporočeno branje

Baer, Brian James in Nike K. Pokorn. 2018. »Diaspora as a distinct site of translational activity: the case of U.S. immigrant newspapers, 1917-1941.« *TTR* 31, št. 2, 141–165. <https://www.erudit.org/fr/revues/ttr/2018-v31-n2-ttr04947/>, DOI: 10.7202/1065572ar.

Avtorja primerjata vlogo prevodov v izbranem ruskem in slovenskem časopisu izseljenske skupnosti v medvojnem obdobju in ugotavljata, da so med skupnostmi obstajale precejšnje razlike, ki so se kazale tudi v prevodni politiki posameznih časopisov. Članek je zanimiv tudi zaradi smernic, ki jih daje glede metodološkega pristopa k obravnavanju prevodov v periodičnem tisku izseljenskih skupnosti.

Pokorn, Nike K. 2021. »Ivan Cankar kot temelj samoizrisa kulturne identitete slovenskih Američanov.« V *V sanjah preleti človek stoletje: mednarodni zbornik ob stoletnici smrti Ivana Cankarja*, uredil Matic Kocijančič, 97–115. Acta comparativistica Slovenica 5. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Avtorica na kratko predstavlja prevodno izmenjavo med slovenskim in angleškim jezikom ter prevodno dejavnost slovenske izseljenske skupnosti v ZDA s poudarkom na prevajanju Cankarjevih besedil v angleščino.

Pokorn, Nike K. 2023. »Translation and diaspora: The role of English literary translations in Slovene émigré periodicals in the US.« *Target* 34, št. 2. <https://doi.org/10.1075/target.21088.pok>

Članek se prek ponovnega premisleka Touryjeve definicije prevoda kot dejstva ciljne kulture posveti prevodnemu prenosu kulturnih podob v 4897 izvodih časopisov slovenske izseljenske skupnosti v ZDA med leti 1924 in 1939. Analiza predstavitve in umeščenosti angleških prevodov slovenskih klasikov v teh časopisih pokaže, da so bili prevodi uporabljeni za krepitev medkulturnih in znotrajkulturnih vezi in da je izseljenska skupnost postala promotor, avtor in prejemnik teh prevodov ter na ta način zabrisala jasno mejo med izhodiščno in ciljno kulturo.

Pokorn, Nike K. in Timothy Pogačar. 2022. »Entertainment and education through literary translation in a diaspora newspaper: literary translations in *Prosveta*, a newspaper of Slovene-American émigré community.« *Slovo.ru: baltijski akcent* 13, št. 1, 115–128.

Avtorja se posvečata didaktični vlogi prevodov v časopisu izseljenske skupnosti, kjer so bili prevodi namenjeni izobrazbi pretežno delavskega bralstva. Pregled ostalih prevodov, objavljenih v medvojnem obdobju, kaže, da so bili tudi tisti prevodi, ki so bili namenjeni zabavi, izbrani tako, da so utrjevali vrednote antiklerikalnega, socialno angažiranega pogleda na svet.

Bibliografija

- Adamic, Louis. 1934. »Who Built America?« *Nova Doba* 10, št. 19: 6.
- Adamic, Louis. 1934. »What the proletariat reads: Conclusions based upon a year's study among hundreds of workers throughout the United States.« *The Saturday Review of Literature* 20 (December): 321–322.
- Adamic, Louis. 1938. »Appeal from Louis Adamic to the Slovenian immigrants in the US, and their American-born Children and Grandchildren.« *Prosveta* 30, št. 220: 7.
- Adamic, Louis. 1944. *A Nation of Nations*. New York, London: Harper & brothers.
- Anderson, Benedict. 2006. *Imagined communities: Reflections on the origins and spread of nationalism*. London, New York: Verso.
- Baer, Brian James in Nike K. Pokorn. 2018. »Diaspora as a distinct site of translational activity: the case of U.S. immigrant newspapers, 1917–1941.« *TTR* 31, št. 2, 141–165. <https://www.erudit.org/fr/revues/ttr/2018-v31-n2-ttr04947/>, DOI: 10.7202/1065572ar.
- Cankar, Ivan. 1972 [1907]. *Zbrano delo. Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev, 16. knjiga. Hlapec Jernej in njegova pravica. Zgodbe iz doline Šentflorjanske. V samoti*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Cankar, Ivan. 1926. *Jerney's Justice*, prevedel in uvod napisal Louis Adamic. New York: Vanguard Press.
- Chicago Public Library Omnibus Project. 1942. *Bibliography of foreign language newspapers and periodicals published in Chicago*. Chicago, Ill.: Chicago Public Library Omnibus Project.
- Christian, Henry A. 1978. »Adamičevi prevodi in izbor jugoslovanskih zgodb.« *Zbornik občine Grosuplje* 10, 215–230. Grosuplje: Skupina občanov Grosuplje.
- Jerič, John. 1927. »Slovensko časopisje v Ameriki.« V *Koledar Ave Maria*, 117–119. Chicago: Edinost Publ.
- Klemenčič, Matjaž. 1987. *Ameriški Slovenci in NOB v Jugoslaviji: naseljevanje, zemljepisna razprostranjenost in odnos ameriških Slovencev do stare domovine od sredine 19. stoletja do konca druge svetovne vojne*. Maribor: Obzorja.
- Klemenčič, Matjaž. 2013. »Slovenes and Slovene Americans 1870–1940.« V *Immigrants in American History: Arrival, Adaptation, and Integration*, uredil Elliott Robert Barkan, 613–623. Santa Barbara, Denver, Oxford: ABC-CLIO.
- Kocijančič, Nike. 1993. »On Louis Adamic's translation of Cankar's *Hlapec Jernej in njegova pravica*.« *Slovene Studies* 15, št. 1-2, 139–150.
- Kocijančič, Nike. 1994. »Svetopisemski slog *Hlapca Jerneja in njegove pravice* avtorja Ivana Cankarja v prevodu Louisa Adamiča.« *Zbornik občine Grosuplje* 18: 177–181.
- Maver, Igor. 1996. »The Fortunes of a Slovene Poet in the U.S.: The Case of Tomaž Šalamun.« *Slovene Studies* 18, št.1: 19–38.
- Petrič, Jerneja. 1978. »Adamičevo prevajanje slovenskih umetnostnih del v angleščino.« *Slavistična revija* 26: 417–441.

- Petrič, Jerneja. 1978. »Louis Adamic as an interpreter of Yugoslav literature in America.« *Acta neophilologica* 11: 29–46.
- Petrič, Jerneja. 1989. »Louisa Adamiča prevajanje v angleščino.« V *Radovljiski prevajalski zbornik*, uredili Frane Jerman, Janko Moder in Irena Trenc Frelih. Ljubljana: DSKP.
- Pogacar, Timothy in Nike K. Pokorn. 2021. »Working-class tastes versus working-class leaders' cultural agenda in a diaspora newspaper.« *Slovene studies: journal of the Society for Slovene Studies* 43, št. 1, 53–87.
- Pogacar, Timothy. 2017. »Izseljenski tisk v Ameriki v digitalni dobi: Slovensko-ameriški časopis *Prosveta*.« *Slavistična revija*, 65, št. 2, 343–53.
- Pokorn, Nike K. 2005. *Challenging the Traditional Axioms: Translation into a non-mother tongue*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins. <https://www.jbe-platform.com/content/books/9789027294531>
- Pokorn, Nike K. 2021. »Ivan Cankar kot temelj samoizrisa kulturne identitete slovenskih Američanov.« V *V sanjah preleti človek stoletje: mednarodni zbornik ob stoletnici smrti Ivana Cankarja*, uredil Matic Kocijančič, 97–115. Acta comparativistica Slovenica 5. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Pokorn, Nike K. in Timothy Pogačar. 2022. »Entertainment and education through literary translation in a diaspora newspaper: literary translations in *Prosveta*, a newspaper of Slovene-American émigré community.« *Slovo.ru: baltijskij akcent* 13, št. 1, 115–128.
- Pokorn, Nike K. 2023. »Translation and Diaspora: The role of English literary translations in Slovene émigré periodicals in the U.S.« *Target. International Journal of Translation Studies*. DOI: 10.1075/target.21088.pok.
- Stanonik, Janez. 1996. »Slovinci v Združenih državah: Obdobje 1848–1891.« *Dve domovini: Two Homelands* 7: 113–129.
- Stanonik, Janez. 1999. »Slovenski protestanti v kolonialni Ameriki.« V *Slovenska izseljenska književnost 2: Severna Amerika*, uredili Janja Žitnik in Helga Glušič, 35–37. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Thernstrom, Stephan. 1980. *Harvard Encyclopedia of American Ethnic Groups*. Cambridge MA, London: Harvard University Press.
- Župančič, Oton. 1932. »Adamič in slovenstvo.« *Ljubljanski zvon* 52, št. 9: 513–520.

PREVAJALSKA DEJAVNOST V SLOVENSKI DIASPORI V ZDA MED OBEMA VOJNAMA

Poglavje na kratko oriše zgodovino slovenskega naseljevanja na področje današnjih ZDA in predstavi periodični tisk slovenske diaspore v obdobju med obema vojnama, ko je v ZDA izhajalo okrog 20 različnih periodičnih publikacij v slovenskem jeziku. Posebna pozornost je dana časopisoma *Nova Doba* in *Prosveta*, ki sta na svojih straneh

v tem obdobju redno objavljala literarne prevode, in sicer iz tujih jezikov v slovenščino, v poznih dvajsetih letih pa tudi iz slovenščine v angleščino. Predstavljeni so osrednji prevajalci in prevodi slovenske literature v angleščino, ki so jih ustvarili pripadniki slovenske izseljenske skupnosti. Poglavje se zaključí z ugotovitvijo, da je slovenska izseljenska skupnost v ZDA prek prevodov slovenske sodobne književnosti (predvsem del Ivana Cankarja) v angleščino poskušala izoblikovati vzorčno podobo lastne kulturne identitete in se na ta način predstaviti novemu kulturnemu okolju.

TRANSLATIONAL ACTIVITY IN THE SLOVENE DIASPORA IN THE USA IN THE INTERWAR PERIOD

The chapter first outlines the history of Slovene settlements in the USA, and describes the periodicals of the Slovene diaspora in the interwar period when approximately 20 different publications were published in the Slovene language. Special emphasis is given to the newspapers *Nova Doba* and *Prosveta*, which in that period regularly published literary translations, first from different languages into Slovene and then in the late 1920s also from Slovene into English. The most prominent translators and the translations of Slovene literary works into English created by members of Slovene diaspora in the USA are presented. The chapter concludes by arguing that by means of English translations of Slovene contemporary literature (in particular of the works by Ivan Cankar) the Slovene émigré community in the USA attempted to create its own exemplary cultural identity and present it to its new cultural environment.